అభిభాషణము.

ఇది

చెన్నపురి ఆయుర్వేదకలాశాల ప్రిన్సిపాలును

అఖిలభారతాయుర్వేద విద్యాపీఠమున కధ్యక్షులునునగు

శ్రీమాన్,

వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులు,

ఆయుర్వేదమార్తాండ భిషఙ్మణి, ఏ. వి. యస్., వారిచే

అఖిలభారతాష్టమాయుర్వేద మహాసమ్మేళనానుబన్ధమగు

ఆయుర్వేద మహావస్తుప్రదర్శనమున

పూనాలో (25-2-17) నొసగబడిన

యధ్యక్షకోపన్యాసము.

చెన్నపురి:

౧౯౧౭ సం॥

శ్రీః.

అఖిలభారతాష్టమాయుర్వేద వైద్యమహాసమ్మేళనా

(25 - 2 - 17. పూనా) ను బంధమగు

అఖిలభారతాయుర్వేద మహావస్తుప్రదర్శనోపక్రమణమున

వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులు

ఆయుర్వేదమార్తాండ భిషఙ్మణి ఎ. వి. యస్. వారిచే నొసగబడిన

అ భి భా ష ణ ము.

శ్రీ శ్రీ జగద్గురువిరూపాక్ష శంకరాచార్యమహాస్వామిన్!

ప్రియవైద్యసోదరులారా! నారీమతల్లికలారా!

వి ద్వ ద్వై ద్య ప్ర కా ం డు లా రా!

ఈ పూనాపత్తనమున జరుగబోవు నిఖిలభారతవర్షీయాష్ట యుర్వేద వైద్యమహాసమ్మేళనానుబంధమగు ఆయుర్వేద స్తుప్రదర్శనముయొక్క ఉపక్రమణమహోత్సవమును జరుప ని నన్ను స్వాగతకారిణీసభవారు కోరియుండిరి. ఇట్టి గొప్ప ర్యమును నిర్వహింప నాకన్న జ్ఞానవయోవృద్ధు లనేకులు ను మీయవ్యాజకృపావిశేష ప్రేరితుడనై యీ ఘనకా ర్యమును నిర్వహింపబూనినాడ.

భారతవర్షమున కొలదికాలమునుండి సకలజాతులును సర్వసంఘములును వారివారి జాత్యున్నతిని వృత్తులయభి

వృద్ధిని వాఙ్మయాభివృద్ధినికోరి వానిని పెంపొందింప నుత్సు కులై ప్రతివత్సరమున నొక్కెడ సంఘముఁజేరి తత్తదభివర్ధకము లగు విషయముల పలుదెరంగుల జర్చించి నిర్ణయింపుచు న్నతి కెక్కుచున్నారు.

"ఆచార్యస్సర్వచేష్టాసు లోక ఏవ హి ధీమతః" అను వా గ్ఘటోక్తిననుసరించి యాయుర్వేద వేత్తలుగూడ నుత్సాహ పూరితులై యాయుర్వేదాభివృద్ధికై తదభివర్ధకములగు కృత్య ములయందు యత్నముల సలుపుచున్నారు. భారతభూభాగ మున ననేక ప్రదేశములయందు ఆయుర్వేద కలాశాలలును, ఆయుర్వేద ధర్మవైద్యశాలలును నెలకొల్పబడినవి. కొందరు ప్రాచీనాయుర్వేదీయ గ్రన్థముల బ్రచురింపుచున్నారు. మరి కొందరు ప్రాచీనగ్రన్థములను దేశభాషలలో పరివర్తనమొన రించి ప్రచారమునకు దెచ్చుచున్నారు. ఆఙ్గ్లవైద్యవిద్యానిపు ణులగు కొందరు అట్టి ప్రాచీనాయుర్వేద గ్రన్థములను పాశ్చా త్యవైద్యవిద్యాపద్ధతుల ననుసరించి మార్చుచు కొన్నిగ్రంథ రాజముల బ్రకటింపుచున్నారు. కొందరు సిద్ధౌషధములని ఖ్యాతిగాంచిన యాయుర్వేదీయౌషధములను సిద్ధపరచి ప్రజో పయోగము నందింపుచున్నారు. కొందరాయుర్వేద వైద్యస మ్మేళనవిద్యాపీఠములచే నభివృద్ధిజేయుచున్నారు. ఇత్తెరంగున పలుదేశముల పరిపరివిధములుగ నాయుర్వేదాభివృద్ధికై పాటు పడుచున్నారు. పైజెప్పిన కృత్యములు కొన్నివత్సరములవరకు జరిగినగాని యిందిట్టిమహిమలుగలవని జనులకు బోధపడజా

లదు. దేశీయవైద్య లింతకన్న నెక్కువపూనికతో పనుల జేయ వలసియున్నది.

—(విజ్ఞానము - దాని భేదములు.)—

లోకమున విజ్ఞానము విద్యలనియు కలలనియు రెండు భేదములు గల్గియుండును. అందు మొదటివి వాఙ్మయాధీన ములు. రెండవవి వాఙ్మయాభివృద్ధిని పారిశ్రామికాభివృద్ధిని వస్తు ప్రదర్శనములను ఆశ్రయించియుండును. ఆయుర్వేదవిజ్ఞానము రెండవదియగు కలలలో జేరినది. దీనియభివృద్ధికి రసశాలల నెడు కర్మాగారములును వస్తుప్రదర్శనశాలలును ఆవశ్యకములు.

—(ఆయుర్వేదకలలు.)—

సుప్రసిద్ధ నీతిశాస్త్రకోవిదుడగు శుక్రాచార్యులు తన గ్రంథమున చతుష్షష్టికలల విభజించి నిరూపించుచు నాయు ర్వేదమునకు జేరిన కలలు పదియని తెలిపిరి.

“ పాషాణధాత్వాదిద్రుతిః తద్భస్మీకరణం కలా ! ధాత్వౌ షధీనాం సంయోగ క్రియాజ్ఞానం కలా స్మృతా। ధాతుసాఙ్కర్య పార్థక్యకరణం తు కలా స్మృతా । సంయోగపూర్వవిజ్ఞానం ధా త్వాదీనాం కలా స్మృతా। క్షారనిష్కాసనజ్ఞానం కలాసంజ్ఞం తు తత్స్మృతమ్ ” అని కలలను వివరించియున్నాడు.

మరియు వాత్స్యాయనమహర్షి విరచితములగు కామ సూత్రములయందు “ సువర్ణరత్నపరీక్షా, మణిరాగకర జ్ఞానం, ధాతువాదః ” ఇవిమున్నగు సూత్రములచే వైద్యమునకు జేరిన

కలలు నిరూపింపబడియున్నవి. ఇట్టి యనేకప్రమాణములచే నాయుర్వేదము కలలలో జేరినదనుట నిర్వివాదము. మరియు నిందువాడబడు ఔషధముల నిర్మాణము కలాన్తర్భూతమని లోకవిదితము. అట్టి కలాన్తర్గతమగు నీయాయుర్వేదము తర్క వ్యాకరణాది శాస్త్రములవలె పాఠమాత్రముననే సార్థకము గాక యీశాస్త్రమున జెప్పిన విషయములనన్నిటిని యథోక్తముగ చేత జేసి చేయబడినవానిని ప్రాణులకుపయోగపరిచి వాని ఫలితమును దెలిసికొనినగాని సంపూర్ణప్రయోజనము నొందదు. లక్ష్యలక్షణ విశిష్టమగు నీయాయుర్వేదమును పరిశోధనలచే ప్రాచీను లభివృద్ధినొందించుచుండి రనుటకు పెక్కు దృష్టాన్తములుగలవు.

—॥ రసశాల. ॥—

సర్వౌషధులసంపాదింపనర్హమై రమ్యముగనుండు ప్రదేశమున రసశాలనునిర్మించవలెను. అయ్యది ప్రాగ్దిశయందైనను గ్దిశయందైనను ఈశాన్యముననైనను మంచిప్రాకారము ు మంచిబావియుకల్గి పరస్పరబాధకములుగాని విభాగము గూడి యుండవలెను.

—॥ రసశాలయందు పదార్థస్థాపనము. ॥—

అట్టి రసశాలయందు తూర్పున రసము మొదలగు ఖనిజముల నుంచవలెను. ఆగ్నిదిశయందు పుటకర్మలును, దక్షిణమున పాషాణకర్మలును, నైరృతిభాగమున శస్త్రకర్మలును,

పశ్చిమమున శోషణకృత్యములును, వాయుదిశయందు ఎండ బెట్టుపనులును, ఉత్తరమున వేధనకర్మలును, జరుగునట్లు నియమించవలెను. ఈశాన్యమున సిద్ధౌషధముల నుంచవలెను. మరియు నీయౌషధముల జేయుసాధనములగు నాలికాయంత్రము, సోమనాలయంత్రము, వాలుకాయంత్రము, విద్యాధరయంత్రము, గోస్తనమూష, అంధమూష, భస్త్రిక, కోష్ఠి, సత్వపాతన కోష్ఠి, చాలని, ఖల్వము మున్నగువానిని, కషాయద్రవ్యములను, తైలాదిద్రవ్యములను, ప్రాణిజఉద్భిజ్జఖనిజరూపములగు నాయా పదార్థములను సిద్ధపరచియుంచవలెను. ఇట్టి రసశాలానిర్మాణ విధానమంతయు రసరత్నసముచ్చయమున్నగు రసతంత్రములయందు జెప్పబడియున్నది.

—॥ పరిశోధనములు. ॥—

ఇక్కాలపువారగు పాశ్చాత్యపండితులు పదార్థతత్వముల స్వయముగ జక్కగ బరిశోధించి పరిశోధితవిషయములను సిద్ధాన్తము జేసి వెల్లడిచేయుచుండుట లోకవిదితము. అటులనే ప్రాచీనవైద్యాచార్యులును ప్రతివిషయమును స్వయముగ బరిశోధించి సిద్ధాన్తపరచి వానిని తమగ్రన్థముల ప్రకటించిరనుటకు పెక్కుదృష్టాన్తములు కలవు. ఎట్లులనః—"స్వహస్తేన కృతం సమ్యక్ జారణం న శ్రుతం మయా" "స్వహస్తభవయోగేన కృతం సమ్యక్ శ్రుతేనహి" "ధాతుబన్ధస్తృతీయోఽసౌ స్వహస్తేన కృతో మయా" "దృష్టప్రత్యయయోగోఽయం కథితో

నాత్ర సంశయః" అని రసార్ణవమునను, "యద్వద్గురుముఖాత్ జ్ఞాతం స్వానుభూతంచయన్మయా। తత్తు లోకహితార్థాయప్రక టీక్రియ తేఽధునా" అని రసరత్నాకరమునను జెప్పియున్నది. పైవాక్యముల పరికించిచూడ మన ప్రాచీనార్యవైద్యులు ప్రతి విషయమును వారు స్వయముగ బరిశోధించుచు దానం గల్గు ఫలితమును నిశ్చితముగ గ్రంథముల వెల్లడిజేయుచున్నట్లు స్పష్ట ముగ దెలియుచున్నది.

—॥ సిద్ధౌషధపరీక్షావిధానము. ॥—

భస్మమునైనను సిందూరమునైనను చిటికెలోబట్టినచో నాచిటికెలోనుండు ఔషధము వ్రేళ్లలోగలరేఖలచే నంకితమై యుండుటయు జలమునవైచినచో నీటమునుంగక పైన తేలుట యు పంచమిత్రసంయోగమున మరల తన స్వస్వరూపము నంద కుండుటయు మొదలగు లక్షణములచే నౌషధములు పక్వములైన నట్లు కనిపెట్టుచుండిరని యాయుర్వేదవేత్తలకు దెలిసినదియే.

మరియు లోహాదిసంయోగముచే జేయబడి సిద్ధములైన లోహసింధూరము వసన్తకుసుమాకరము మొదలగు దివ్యౌ షధములను వర్ణమునుండియు దానిని నిప్పునవైచినప్పుడు కల్గు ధూమవర్ణమునుండియు ఘర్షణభారములనుండియు పరీక్షించు చుండిరి. ఈవిషయము కేళదిబసవభూపాలవిరచితమగు. శివ తత్వరత్నాకరమున నీరీతి జెప్పబడెను. "రసౌషధాని సర్వాణి త్వగ్నిమధ్యే వినిక్షిపేత్। కిఞ్చిద్గన్ధం ధూమయుక్తం రసయుక్తం

సుపాచితమ్ । న జ్ఞాయతేగన్ధరసం అతిపాకమనౌషధమ్ । వల్మీక శిఖరాకారం భగ్నేనీలోత్పలద్యుతి । ఘర్షణే రక్తవర్ణం స్యాత్ సిన్దూరం తత్ప్రశస్యతే । చాంమ్పేయకుసుమాభాసం తద్గన్ధేన చ సంయుతమ్ । లఘు వారితరం శ్లక్ష్ణం వసన్తకుసుమాకరమ్ । బృహతీకుసుమాకారం లఘు వారితరం గురు । ఘర్షణే కృష్ణ వర్ణం స్యాత్ తన్మృగాఙ్కస్య లక్షణమ్ " ఈశ్లోకములచే చంద్రోదయము భూపతి మున్నగు నౌషధముల బరీక్షించు విధానము దెలుపబడినది.

—౹ లోహద్రవశంఖద్రవాదిపరీక్ష. ౹—

మరియు ద్రవరూపములుగనుండు లోహద్రవము శంఖ ద్రవము మున్నగు నౌషధములశక్తిని పరీక్షించుమార్గము లీవిధముగ జూపబడెను.—"లోహసూచీం సమాదాయ లోహ ద్రావే వినిక్షిపేత్ । తత్క్షణాత్ ద్రవతాం యాతి సా సూచీనా త్ర సంశయః। తామ్రద్రావే తథా సూచీం సన్ధిభేదీం వినిక్షిపేత్। సూచీద్రావో యామమాత్రాత్ భవత్యేవ న సంశయః । శఙ్ఖ ద్రావే శఙ్ఖసూచీ చతుర్యామేన సంద్రవేత్ । ఏవం పరీక్షాం కృత్వాదౌ ప్రయోగానారభేద్ధ్రువమ్ " ఇది సువర్ణతన్త్రము నందలి ద్వితీయకల్పమున జెప్పబడినది.

పైజెప్పిన పరీక్షణోపాయములుగాక తైలములు లేహ్యా ములు ఘృతములు మున్నగువాని పక్వాపక్వపరిజ్ఞానోపాయ ములు ఆత్రేయ భేషజకల్పాదిగ్రన్థములయందు బోధింపబడినవి.

—{ విమర్శకసభలు. }—

ప్రాచీనార్యులు పైజెప్పినరీతిగ రసశాలయం దౌషధ పరిశోధనముల సలిపినదియేకాక మహావైద్యపరిషదముల జేర్చి యందు పలుదెరంగులగు విషయములను చర్చాపూర్వకముగ విమర్శించియున్నారనుటకు పెక్కుదృష్టాన్తములుగలవు. పురాతనకాలమున ఆత్రేయుడు పూర్ణాక్షుడు కాంకాయనుడు బాహ్లీకుడు నిమి మొదలగు కొందరుమహర్షులొక్కెడసభ జేరి యందు ద్రవ్యసామాన్యనిష్ఠరసమునుగూర్చి వారివారికి దోచిన యభిప్రాయముల సూచింపుచు సహేతుకముగ నన్నిపక్షముల విమర్శించి రసము లారువిధములని సిద్ధాన్తముజేసినట్లు చరకమునందలి భద్రకాప్యీయాధ్యాయముచే దెలియుచున్నది.

మరియు 814 క్రైస్తవశతాబ్దమున రాష్ట్రకూటవంశమునకుజేరిన కులోత్తుంగచోళుని యాస్థానమున విద్వద్వైద్యుడగు నుగ్రాదిత్యాచార్యులు మాంసాశన ముచితముగాదని నిరూపించుటకై కుంభదన్త హస్తచారి మున్నగువారిని నలువదిమందిని ప్రధానముగనునిచి యొకవైద్యమహాసభను నిర్మించి అందు చర్చించినట్లు తనచే రచియింపబడిన కల్యాణకారకమునందుగల యీక్రిందిశ్లోకముచే దెలియుచున్నది. "ఖ్యాతశ్శ్రీనృపతుఙ్గవల్లభమహారాజాధిరాజాస్థితః ప్రోద్యద్భూరిసభాన్తరే బహువిధప్రఖ్యాతవిద్వజ్జనే । మాంసాశిప్రకరేన్ద్రితాఖిలభిషగ్విద్యావిదామగ్రతః మాంసే నిష్ఫలతాం నిరూప్య నితరాం జైనేన్ద్రవైద్యస్థితః"

— పదార్థపరిజ్ఞానము. —

ఆయుర్వేదపదార్థవేత్తలగు ప్రాచీనులు సృజింపబడిన పదార్థములనన్నింటిని ఖనిజములు ప్రాణిజములు ఉద్భిజ్జములు నని మూడువిధముల విభజించిరి. అట్టి త్రివిధవస్తుజాతములో దోషప్రకోపముచే జనించు రోగముల నశింపజేయ సమర్థములగు పదార్థవిశేషములను వారివారి జ్ఞానగరిమచే గనిపెట్టి వానికి భేషజములని పేరిడిరి. అట్టి యోషధిపరిజ్ఞానము దెలుపు నాయుర్వేదభాగము వృక్షాయుర్వేదమని ప్రసిద్ధిజెందినది. అయ్యది యిక్కాలమున విరళప్రచారముగనున్నది. అగ్నిపురాణమునందును శార్ఙ్గధరాదిగ్రన్థములయందును ఇతరవ్యాఖ్యానములయందును వానిస్వరూపము లచ్చటచ్చట కొంచెము గన్పట్టుచున్నవి.

మరియు "గోపాలాః తాపసా వ్యాధాః యేచాన్యే వనచారిణః । మూలాహారాశ్చ యే తేభ్యః భేషజవ్యక్తిరిష్యతే" అను సుశ్రుతవాక్యమును పరికించిచూడ పూర్వకాలమున మనప్రాచీనులు ప్రమాణవర్ణాకృతినామజాతులచే భిన్నములగు నోషధిసముదయమును ఆవులమేపువారు తాపసులు మున్నగువారిని సహాయముగజేసికొని సంస్కృతప్రాకృతాది నామభేదములచేతను స్పర్శనము దర్శనము మున్నగు నుపాయములచేతను పలుమారు విమర్శించి వాని భేదముల గనిపెట్టి నిర్ణయించుచుండిరని తెలియుచున్నది. ఈరీతిగ గుర్తింపబడిన భేషజములను

పలుతడవ లనేకుల కుపయోగించి వానియందుగల రసవీర్యవిపాక ప్రభావగుణాదులచేతను దీపని పాచని గ్రాహి స్రంసని అను లోమని స్తంభని మొదలగు శక్తులచేతను గల్గు త్రిదోషసామ్య మును త్రిదోషజన్యవ్యాధినాశకత్వమును కనిపెట్టిరి.

ఇక్కాలపు రసతన్త్రి శోధకులగు పాశ్చాత్యపదార్థ శాస్త్రవిద్వాంసులు ఆల్కలైన్, స్టార్చి, కార్బొనైట్, నై ట్రిక్, ప్రొటీడ్, ఇవిమున్నగు శక్తులుకలవిగ విభజించి నిరూ పించుచున్నారు. పదార్థపరిశోధనములయందు ప్రక్రియా భేదం బును పారిభాషికశబ్దములును భేదములుగానున్నవి. అయినను ఆవస్తువులు జ్వరనాశకత్వము శోషనాశత్వమున్నగు ఫల ముల జూపునపుడు రెండుమతములకును భేదముగన్పట్టదు.

మనప్రాచీనులు రసశాలలనుండియు పరిశోధనముల జేయుచుండిరి. అట్టి పరిశోధనశాలలు ప్రకృతకాలమున నెచ్చ టను గానరావు. ప్రకృతమున నాచరణమునసుండు పాశ్చా త్యపద్ధతుల ననుసరించియే యాయుర్వేదీయౌషధములను వివ రముగ పరిశోధింపవలసియున్నది. మనము ఏశాస్త్రపద్ధతినైన నవలంబించి పదార్థముల పరిశోధించుట మనలకావశ్యకముగాని యద్యది పాశ్చాత్యపద్ధతియైనను లేక ఆయుర్వేదీయపద్ధతియై నను మనకు దోషావహముకాదు. మనము కార్యానుకూలము నందు దృష్టినుంచవలెగాని పద్ధతియేదైననేమి?

మఱియు చరకాదులయం దుత్తమములని వాడబడు పదార్థముల తత్వము లోకమునదెలియగలదు. గ్రన్థస్థములు

గాక వారివారివైద్యపరంపరలో నుపదేశముచే ననుశ్రుతముగ ననుభవసిద్ధములై కొన్ని దేశములయందు మాత్రము వాడబడు గొలిమిడి, నానుబాల, మదరబెండ, బొక్కెన, సముద్రపాల, కానాంజెడి, నెణా, చిన్నియలై, శివనారివేంబు ఇవి మున్నగు ననేకౌషధములు గ్రన్థారూఢములు గాకుండుటంజేసి వారివారి యిండ్లయందు మాత్రము దాగియున్నవి. వానిని పరిశోధించుట యవసరము. ఏకదేశముననుండు నయ్యవిగూడ పరిశోధనములచే గ్రన్థస్థములై సర్వజనసాధారణముగ దెలియదగి యుండును. విజ్ఞానమతిశయించును. ఇట్టి పరిశోధనాగారము లింతవరకును భారతభూభాగమునం దెచ్చటను లేవు. ఆకొరంతను విఖ్యాతులగు బెంగుళూరునందలి తాతాకంపెనీవారు కొంతవరకు తీర్చిరి. ఆపరిశోధనాలయమున దేశీయౌషధులను గూర్చిన పరిశోధనముల జేయదలచిరని తెలిసియుంటిని. ఆకార్యమిచ్చట నెరవేరిన మనమందరును ధన్యులమగుదుము.

—(పదార్థములు సందేహాస్పదములు.)—

పరంపరాగతమగు పదార్థవిజ్ఞానము లేకపోవుటచే నాయుర్వేదతన్త్రములయందు ప్రతిపాదితములగు త్రివిధవస్తువుల యందును జాత్యాదివిషయకసందేహములుమెండు. ఈవివరమంతయు 1915-వ సంవత్సరమున చెన్నపురిలో నానిరీక్షణము క్రింద జరిగిన యాయుర్వేదవస్తుప్రదర్శన విమర్శనమునందు జూపబడియున్నది. అందు కొన్నిటి నిచ్చట సూచించెద:—రసతన్త్ర విహితములగు మహారససాధారణరసాదిభేదములచే విభాజిత

ములగు ఖనిజములలో వైక్రాంత రసకములు సందేహాస్పద
ములు. అజ్ఞాన విమల చపలములును కంకుష్ఠాగ్నిజారములును
అదృశ్యములు. ధన్వంతర్యాదినిఘంటువులయం దుదాహృతము
లగు పర్ణీచతుష్టయంబును, ప్రసారిణీ బ్రాహ్మీ విదారి మొద
లగునవియు దేశభేదముచే భిన్నభిన్నములుగ గన్పట్టుచున్నవి.
కాకోళ్యాదిద్రవ్యము లదృశ్యములు. ప్రాణిజములలో జేరిన
యగ్నిజారమును లావుకాదులును సందిగ్ధములు. ఇట్టి యనర్థ
ములు కల్గుటకు సంప్రదాయసిద్ధములగు ప్రదర్శనశాలలు లేక
పోవుటయే ముఖ్యకారణము.

ఇట్టి సందేహముల దొలగించుటకై మహామణ్డలి ప్రత్యే
కోపసంఘము నేర్పరచినది. అయ్యది యింతవరకు నేపనిని
తదనుకూలముగ జేసియుండలేదని తోచుచున్నది. ఇంతటనైన
స్థిరమగు నొకవస్తుప్రదర్శనాశాల నేర్పరచినకాని పైజెప్పిన
యనర్థములు నివర్తింపజాలవు.

— రసశాలల యావశ్యకత. —

ఆయుర్వేదము లక్ష్యలక్షణభూయిష్ఠము. దీనికి సంబం
ధించి యేకార్యమును జేయవలెనన్నను ప్రాణిజ ఖనిజ ఉద్భిజ్జ
ములగు త్రివిధవస్తువు లావశ్యములు. వానిపరిజ్ఞానము ప్రదర్శ
నాధీనము. సంశయమును పొరబాటును లేక నిశ్చయింపబడిన
పదార్థములు సిద్ధములుగనుండినగాని వైద్యునకే పని జేయ సమ
ర్థతకలుగదు. దానంజేసియే ప్రాచీనాచార్యులును మున్ముందు

వారాచరించు శ్రౌతాదికార్యములయందును సామగ్రీసంఘటన రూపమగు సంభారాసాదనమను ప్రక్రియను సలుపుదరు. మరియు యాగాదులయందు తదుపయోగ్యములగు హవిస్సులను పాత్రలను ఒక్కచో నుంచుటకై యాగశాలయందొకచోటును నియమించుకొనియెదరు. ఆప్రదేశమునకు సంభారవేదికయనియు హవిర్ధానమనియు పేరుకలదు. ఇటులనే రసశాలయందును పదార్థములనన్నింటిని సిద్ధములుగనుంచుటకును సిద్ధములైన యౌషధముల నుంచుటకును ప్రత్యేకముగ ప్రదేశములు నియమింపబడినవి. ఇట్టి నిదర్శనములచే మనప్రాచీనులు సందేహావిపర్యయాదులు లేక సునిశ్చితములగు పదార్థములనెల్ల సిద్ధపరచుకొని ప్రక్రియాదుల జేయుచున్నట్లు తేటబడుచున్నది.

అట్టి ప్రసిద్ధములగు రసశాలలును ప్రదర్శనాశాలలును కొలదికాలమునుండి తగిన రాజావలంబనాదులు లేక క్రమముగ నాయుర్వేదమువలెనే సన్నగిలినవి. దానం జేసి వస్తుపరిజ్ఞానంబును క్షీణించినది.

—| ఆయుర్వేదమహామండలి - అది జేయవలసిన పని. |—

పైలోపముల దొలగింప నఖిలభారతాయుర్వేదమండలి యావద్భారతదేశమునకును ప్రాతినిధ్యమునువహించి శిథిలంబులగు నాయుర్వేదవిషయములనన్నిటి నుద్ధరింప దీక్షవహించినది ఈమహామండలి చేయుపనులు తమకందరికిని విదితములు. ఇందు ఆయుర్వేదవస్తుప్రదర్శనము ముఖ్యము. ఇంతదనుక మహా

సమ్మేళనానుబంధముగ మూడు వస్తుప్రదర్శనములు జరిగినవి. దీని నుండి యనేకులకుగల సందేహముల నన్నిటిని నివర్తి జేసికొనుటకు వీలు లేకున్నది. ఇందుకు వస్తుప్రదర్శనాకాలము బాహుళ్యముగ లేక 20-30 దినములకు లోపుగనుండుటయే ముఖ్యకారణము. ఇట్టిప్రదర్శనములు చిరకాలస్థాయిగనున్నగాని వైద్యుల సందేహములన్నియు జక్కగ బోజాలవు. ప్రదర్శనములు స్థిరముగ నుండవలెనన్న నధికద్రవ్యమావశ్యకము. ఈద్రవ్యసాహాయ్యమునకై మనదేశపుసంస్థానాధిపతులు ప్రార్థితులైయున్నారు. ఇట్టికార్యములను స్థిరములుగనిలుపుటకై పాలకసంఘమువారి సాహాయ్య మవశ్యముగ నపేక్షితము. పైజెప్పినవిధముగ వస్తుప్రదర్శనాలయమును స్థిరముగ నెలకొల్పి తదనుబంధముగ నోషధిప్రస్థమును నెలకొల్పవలెను. అందు వివిధదేశముల నుండు నోషధిజాలమునెల్ల సిద్ధము జేయవలెను. దీనికి దగుప్రయత్నముల జేయుట మనయుద్యమములలో ప్రధానమైయున్నది.

మనదొరతనమువారు పలుదేశములయందు చిత్రవస్తుప్రదర్శనాలయముల స్థాపించియున్నారు. అయ్యవి కేవలము ప్రాచీనవస్తుజాతముతోడను శిల్పములుమున్నగు ద్రవ్యసముదాయముతోడను గూడియున్నవి. వానిని మనము జూచునప్పుడు ఎట్టియాహ్లాదము జనించునో నేచెప్పజాలను. ఆరీతిగనే నానావిధ వస్తుపరిపూర్ణమగు నాయుర్వేదవస్తుప్రదర్శన శాల మనము జూచినచో మనకెంతటి యాహ్లాదము జనించునో

దానంజేసి మనపరిశోధనములను విమర్శనములను నెంతయభి వృద్ధినందింపగల్గుదుమో విజ్ఞులెల్లతిలకింపుడు. 13/20

—(పాశ్చాత్యపరిశోధకుల ఫలితము.)—

ప్రకృతమున పాశ్చాత్యవైద్యపుంగవులు వస్తుప్రదర్శన శాల రసశాలలనుండియేకదా పరిశోధకాగ్రగణ్యులని నుతికెక్కియున్నారు. వీరిపరిశోధనల నుండియేకదా ప్రపంచమున నవీనములగు పెక్కు శాస్త్రీయవిషయములు వ్యాపించియున్నవి. వ్యాపారాభివృద్ధికి పరిశోధనములే కదామూలములు. ఇట్టి పరిశోధనములు పదార్థజ్ఞానమునుండియేకదా జరుగగలవు. అట్టి పదార్థజ్ఞానము వస్తుప్రదర్శనముల నవశ్యముగ నపేక్షించుచున్నది. అట్టిపదార్థములే మనభేషజాది క్రియాకలాపమునకంతటికిని మూలములు. మనకట్టిపదార్థజ్ఞానము లేకపోవుటచే ప్రతివత్సరమునను ఏబదితొమ్మిదిలక్షల డెబ్బదివేల యెనిమిది వందల యెనుబదియైదు (59,70,885) రూపాయల వెలగల ఖనిజములు మొదలగు భేషజవస్తుజాలము మన భరతఖండమునుండి ద్వీపాంతరముల కేగుచున్నది. ఆభేషజద్రవ్యములు ద్వీపాన్తరవాసముచే నౌషధరూపములనంది దాదాపుగ నొకకోటిరెండు లక్షలకౌష్యముల వెలగల్గి (10199085) మరల వానికి జన్మభూమియగు మనభారతభూమికి వచ్చుచున్నవి.

పైగనబరచిన విషయమంతయు భారతసామ్రాజ్య పరిపాలకులచే 1915 వత్సరమున ప్రకటితమగు నీ నివేదనము (బ్లూబుక్) వలన దెలియుచున్నది.

1915 నివేదిక ఎగుమతులు

				బి.	ఇ.
కెమికల్సు			పౌ.	280821	19506
		బి.	ఇ.		
పటిక	పౌ.	42	11		
ఆర్సెనిక్ (పాషాణము)	,,	283	...		
పొటాసియా కాంపౌండ్సు	,,	267248	18327		
ఇతరములు	,,	872	...		
సోడా కాంపౌండ్సు	,,	6049	142		
ఇతరములు	,,	66	177		
ఇతర కెమికల్సు	,,	6261	849		
మొత్తం	,,	280821	19506		
డ్రగ్సు - మినరల్సు			......	73422	24310
		బి.	ఇ.		
కలుబంద	పౌ.	252	10		
ఇంగువ	,,	147	27		
కర్పూరము	,,	14	...		
సింకోనా	,,	9567	...		
గలాన్‌గాక్	,,	23	276		
నెక్సొవమికా	,,	6173	8883		
సెన్నా - సునాముఖీ	,,	10411	8154		
(అదర్సు) ఇతరములగు మందులు - మూలికలు		46835	7460		
		73422	24310		

మొత్తము... 354243 + 43816

వెరశి మొత్తము... 398059 పౌనులు

అనగా 59,70885 రూపాయిలు

1915 సం॥ భారతసామ్రాజ్య నివేదిక. దిగుమతులు

			రి.	ఇంఫ్రీట్సు.
డ్రగ్సు - మెడిసెన్సు.				
మూలికలు - మందులు.	ఇంగువ.	పౌ.	100	19955
	కర్పూరము	,,	10005	111821
	కాష్యానిగ్న	,,	28007	27408
	కొకైన్	,,	494	84
	* పేటెంటు మెడిసెన్సు	,,	99626	26663
	క్వైనైన్	,,	65929	19249
	సారసపరిల్లా	,,	1386	...
	షారాక్సు (మడ్డిపాలువగైరా)		5	1572
అదర్ మెడిసన్సు (ఇతరమందులు.)		,,	202781	64904

మొత్తము... 408333 + 271606

వెరశి మొత్తము... 679939 పౌనులు

అనగా

దిగుమతుల మొత్తము సొమ్ము ...101,99085 రూపాయలు

ఇందు ఎగుమతుల మొత్తము ... 5970885 ,, పోగా

మిగత ... ... 4228200 ఈ మొత్తమంత యున్ భరతఖండ మునకు నష్టమగు చున్నది.

---

* ఇందు పేటెంటుమందులుమాత్రము దాదాపు 1894335 రూపాయలమొత్తము గలిగినవిగ తెలియుచున్నవి.

ఔషధోపయోగములగు బంగారు వెండి సీసము మొదలగు లోహములును, పాదరసము మొదలగునవియు నిందు గనుపరుపబడిన పట్టికలో జేర్పబడలేదు

కర్ణసన్తాపజనకమగు పైపట్టికయందగుబరచిన నష్టవిష యమును విన్నచో నెవరికి మనమున విషాదము పొడసూప కుండును? అస్మద్దేశీయువైద్యనిపుణులకు పదార్థతత్వజ్ఞానంబును తత్ జ్ఞానసాధనములగు పారిశ్రామికకర్మాగారంబులును సంపూ ర్ణముగనున్నచో మనభారతభూజననికి పైజెప్పిన నష్టము కలు గకయు దానంజేసి మనము కష్టముల ననుభవింపకయు సుఖ ముగ నుందుముకదా ?

ఆయుర్వేదీయౌషధముల కావశ్యకములగు ద్రవ్యజాత మంతయు మనభరతఖండముననే దొరకగలవు. వాని సంపాదిం చుటకై యేద్వీపాన్తరమునకును పోబనిలేదు. ఎట్టికష్టములు కల్గినను వానిని సంపాదింప నసాధ్యత కలుగజాలదు.

మనభారతమున మనతో సమానముగ జనించిన ద్రవ్య ములు మనకుదెలియక యేద్వీపాన్తరమునకేగియౌషధరూపము దాల్చివచ్చుచున్నవి. పైజెప్పిన దుర్గతుల కన్నింటికిని మన యజ్ఞానంబును మనయౌదాసీన్యంబును మనకును మనవిద్యల కును తగినంత రాజావలంబనము లేకపోవుటయు ముఖ్యకార ణములని వగచుచున్నాడను.

పైగనుపరచిన సంఖ్యలనుండి మనదేశమున నుత్పన్న ములగు పదార్థములను తత్తదుచితముగ నుపయోగపరచుశక్తి మనకు లేదని యొప్పుకొనక తప్పదు. మనతోడివారెల్ల కాయు

కష్టముల నెఱుంగక పరిశోధనముల జరిపి ప్రపంచమున నవీన విషయముల వెదజల్లుచున్నారు.

మన మహర్షులు కేవలము ప్రపంచోపయోగమునకై కనుగొనిన విషయములను విజ్ఞానమును ఆర్యసంతతిని జనించిన మనము చెవినిబెట్టకయు కన్నులజూడకయు నిరాదరముగ నున్నారము.

ఇంకనైన మనమెల్లరును బద్ధదీక్షులై యాయుర్వేదాభివర్ధకములగు కృత్యము లన్నింటియందును జాగరూకతవహించి వారివారిశక్తి కొలది ప్రతివిషయమునను ప్రయత్నముల సలుపవలెను.

అందు ఆయుర్వేదవస్తుప్రదర్శనాలయమును స్థిరముగ నెలకొల్పుటకును తదనుబంధముగ నోషధిప్రస్థమును గల్పించుటకును శీఘ్రముగ యత్నముసలుపుట ప్రధానకృత్యము. మఱియు నాయుర్వేదీయ వస్తుజాతమును వివరముగ విభజించి ఆయాపదార్థ నిష్ఠములగుగుణవిశేషములను సవిమర్శముగ నిర్ణయించిప్రకటన జేయవలెను. చరకాదులయందు నిరూపితములగు నోషధులను వానివానిస్వరూపముల బోధించు నైజమగు చిత్రవర్ణప్రతిమలతోఁగూడ ముద్రించి ప్రకటన జేయవలెను. వాని స్వరూపాదులనన్నింటి నందు నిరూపింపవలెను. దేశభేదముచే గల్గు వానినామభేదముల సూచింపవలెను. ఇట్టిగ్రంథములు పైజెప్పిన సందేహముల నన్నింటిని మాన్పగలవు. ఇట్టి పుస్తకముల

నింతకుమున్ను మనదేశీయవైద్యులు కొందరు ముద్రింప నారంభించిరిగాని అయ్యవి యొకటి రెండు సంచికలతోడనే యస్తమించినవి. జ్ఞానవయోవృద్ధులును ఆయుర్వేదాంగ్లవైద్యవిద్యాధురీణులును లోకబాంధవులునునగు శ్రీమాన్ కర్నల్ కీర్తికర్ గారు "పాయిజన్ డ్రగ్స్ ఆఫ్ బొంబై" (బొంబాయియందలి విషవస్తువులు)అను పుస్తకమును స్వవర్ణస్వస్వరూపాదుల బోధించెడి చిత్రవర్ణప్రతిమలతోగూడ ముద్రించియున్నారు.

మఱియు కర్నల్ కీర్తికర్ గారును మేజర్ బి. డి. బోస్ గారును భారతీయౌషధుల స్వరూపాదులబోధించు చిత్రముల నిర్మించి వానిస్వరూపగుణాదుల బోధించుచు నొకగ్రన్థమును రచించి ముద్రించుచున్నారని తెలియుచున్నది. ఈగ్రన్థము ఆంగ్లభాషామయమైనను ఆయుర్వేదమునకు మహోపకారమును జేయగలదని నమ్ముచున్నాను.

ప్రకృతమున నీప్రదర్శనాలయమున సేతుశీతాచలమధ్యదేశము నుండియు ఆయుర్వేదీయ వస్తుసముదయమును రావించియుంచియున్నదని ప్రదర్శనపు సూప్రెంటుగారగు ఆయుర్వేదపంచానన కృష్ణశాస్త్రీకవడే, బి. ఏ. గారి నివేదికనుండి తెలియుచున్నది. ఇందలి వివిధభాగములును వానిపరిస్థితులును ప్రదర్శనోపసంఘమువారు మిక్కిలి శ్రద్ధతోడను ఆసక్తితోడను అభిమానముతోడను జేసియున్నారని తలచెదను. ఈవస్తుప్రదర్శనము కేవలమాయుర్వేదవైద్యులకేగాక యందరకును వారి

వారి మనంబునంగల సందేహముల బాపి యుపకరింపగలదు. దీనంజేసి చూచువారలకందరకును విజ్ఞానమధికమగుటకు సందియములేదు. ఆయుర్వేదప్రచారమునకు ప్రధానాధారభూతమగు నఖిలభారతాప్త మాయుర్వేద మహాసమ్మేళనానుబంధమగు నీయాయుర్వేద వస్తుప్రదర్శనమును సర్వప్రాణులకును ఆరోగ్యభాగ్యసుఖంబుల నొసంగు ననాదివైద్యుండగు ధన్వన్తరిని స్తుతియించుచు బహిరంగము జేయుచున్నాడను.

ఓమ్ తత్సత్.

శాశ్వతపు చందాదారులు ఆచరించవలసిన నియమములు.

మా గ్రంథమాలయందలి గ్రంథములు ప్రతి ఆంధ్రునకును ప్రతి ఆంధ్రదేశపు వైద్యునకును ఇతరవైద్యులకును మిక్కిలి యుపయోగమగునట్లు తక్కువవెలల కీయదలచినారము.

మా గ్రంథములన్నియు చవుకగా కావలయునేని మా గ్రంథమాలకు శాశ్వతపు చందాదారులగుటయే యుత్తమము. శాశ్వత చందాదారులగువారు మొదట చందాధనము నీయనక్కరలేదు.

తాము సంతకము జేసిపంపిన దరఖాస్తు అందగనే ఇదివరకు ప్రకటింపంబడిన గ్రంథములలో నిలవయున్న గ్రంథములన్నియు తమకు వి. పి. గా పంపబడును. తరువాత ముద్రింపంబడు క్రొత్తగ్రంథములు ఎప్పటికప్పుడు వి. పి. గా పంపబడుచుండును.

చందాదారులగువారిని మేముపంపిన వి. పి. లు తిరుగగొట్టకుండగలందులకు నెక్కువగ ప్రార్థించెదము. అట్లు తిరుగగొట్టినవారివద్దనుండి గ్రంథముల పూరావెలలును మాకగు నష్టమును క్రమముగ రాబట్టుకొనబడును.

కొందరివలె మున్ముందుగ పోషకులవద్దనుండియు చందాదారులవద్దనుండియు ద్రవ్యమును స్వీకరించి ఒకటిరెండు సంచికలను మాత్రము యెచ్చటనో ముద్రించి బంపియో లేక బంపకయోయుండు గ్రంథమాలలవలె గాక మా గ్రంథమాలయందలి గ్రంథములను ఆంధ్రసోదరుల సౌకర్యమునకై విశేషమగు మూలధనముతో స్వకీయమగు ముద్రణాలయము నేర్పరచుకొని అధికధనవ్యయముతో పుస్తకములను ముద్రించి ముద్రణము పూర్తియైనతోడనే దెలిపి వి. పి. మూలకముగ పంపుచున్నారము.

శాశ్వతచందాదారులుగ నుండగోరువారు ముందుగ ప్రవేశరుసుము క్రింద రెండుఅణాలు పోస్టుబిళ్లలను పంపుకొనవలెను. శాశ్వత చందాదారులుగానున్నవారికి మాగ్రంథమాలయందలి గ్రంథములన్నిటికిని నియమితములగు ఖరీదులో రూపాయికి నాలుగణాలు తగ్గించి యివ్వబడును. చక్కనికాకితములు చక్కని అచ్చు మనోహరమగు బైండుతోజేరిన ఆయుర్వేద వైద్యశాస్త్రగ్రంథములు ఇంతకన్న తక్కువవెలల కిచ్చువారు ఆంధ్రదేశమునం దెచ్చటను లేరని జెప్పగలము.

మ్యానేజర్, ఆయుర్వేదాశ్రమగ్రంథమాలా ఆఫీస్,

55, ఆచారప్పన్ వీధి, జి. టి. మదరాస్.

శ్రీమద్ధన్వన్తరయేనమః

ఆయుర్వేదాశ్రమ గ్రంథమాలయందు

శ్రీమాన్, వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యులు,

ఎ. వి. ఎస్., ఎ. ఎం. బి. వారిచే సంప్రదాయానుసారముగ

నాంధ్రభాషయందు వ్రాయబడి ముద్రితములై క్రయమునకు సిద్ధముగనున్న

ఆయుర్వేద వైద్యగ్రంథములు.

☞ * శాశ్వత చందాదారులకు మా మాధవనిదానము తప్ప మిగత పుస్తకములు 100-కి 25-ర్వా. తగ్గించి ఇవ్వబడును.

1. మాధవనిదానము - సంస్కృతము. విపులాంధ్రవ్యాఖ్యాయుతము రోగనిదానాదు లందెలుపు గొప్పవైద్యగ్రంథము వెల 3 0 0
2. అర్కప్రకాశము - ప్రతిమూలికనుండియు "అరఖుల" దీయుట కుపాయము లను వానిచే రోగములను కుదుర్చు మార్గములను ఆయుర్వేదపద్ధతి ననుస రించి తెలుపు గొప్పచికిత్సా గ్రంథము. సంస్కృతమునకు విస్తృతమైన యాంధ్ర వ్యాఖ్యానము వ్రాయబడి యున్నది. వెల 2 0 0
3. ఆయుర్వేదపరిభాష - అనేకగొప్ప ఆయుర్వేద గ్రంథములనుండి సంగ్రహింప బడినది. సంస్కృతమునకు చక్కని తెనుగుటీక. ఆయుర్వేదౌషధముల జేయు వారు ముఖ్యముగ నెరుగవలసిన విషయము లనేకము లిందుగలవు. వెల ... 1 8 0
4. రసప్రదీపిక - రసతంత్రప్రక్రియలను బోధించు సుప్రసిద్ధమైన తెనుగు పద్య కావ్యము రసార్ణవాది గ్రంథముల సహాయముచే తేటతెనుగున తాత్పర్యము వ్రాయబడినది. ఇందు తెలుపబడియుండు లోహాదిధాతువులకు ఇంగ్లీషు పేర్లు చూపబడియున్నవి. వెల 1 8 0
5. పథ్యాపథ్యము - సంస్కృతము. విశదమగు తెనుగుతాత్పర్యము వ్రాయబడినది. ప్రతిరోగమునకును హితాహితములగు పథ్యాపథ్యములను దెలుపును. వెల... 1 0 0
6. భేషజకల్పము - వైద్యప్రక్రియలను తెలుపు సుప్రసిద్ధ ఆంధ్రపద్యకావ్యము అతి విపులమగు నాంధ్రవ్యాఖ్యానము కలదు వైద్యులు మాత్రమేగాక ప్రతి యాంధ్రుడును చూడతగిన యుత్తమగ్రంథము. వెల ... 1 0 0

* ఇంతవరకు ముద్రితములును నికమీద ముద్రింపంబోవు గ్రంథముల నన్నిటిని గ్రహించువారు శాశ్వతచందాదారులుగ నెన్నబడుదురు.

7. దక్షిణభారతము ఆయుర్వేదప్రచారము వెల 0 8

8. అధ్యక్షకాభిభాషణములు - "బొంబాయి" "కొల్లంగోడు" లలో జరిగిన ఆయుర్వేద వైద్యమహాసమ్మేళనమునయిచ్చిన ప్రధానోపన్యాసములు. ఇందు ఆయుర్వేద వైద్యక విషయములును అందలి గ్రన్థములును ఆయాదేశముల యందు వైద్యాభివృద్ధియును రాజకీయ వైద్యకశాసనమును విపులముగ విమర్శించబడినవి. 0 6

9. హిందూవిశ్వవిద్యాలయము-గడచిన నూరుసంవత్సరముల కాలములోని వైద్యాభివృద్ధి. ఇది లెఫ్టనెంటుకర్నల్ కే. ఆర్. కీర్తికర్. ఎఫ్. ఎల్. యస్. ఐ. ఎం. ఎస్. (రిటైర్డు) గారిచే నాంగ్లభాషయందు వ్రాయబడినదానికి ఆంధ్రమున పరివర్తితము. ఈగ్రంథనామముచేతనే యిందలివిషయములు సర్వజనసుబోధములు. వెల 0 6

10. హిందూవిశ్వవిద్యాలయము - ఆయుర్వేదప్రశస్తి. ఇది మహామహోపాధ్యాయ కవిరాజ గణనాథసేన్, ఎం. ఏ. ఎల్. యం. ఎస్. గారిచే నాంగ్లభాషయందు వ్రాయబడినది. వెల 0 4

11. వైదానికి ఆంధ్రమున పరివర్తితము - ఇందు ఆయుర్వేదము ఆధారరహితమను శాస్త్రీయము గాద (Scientific) ని తెలిపి త్రిదోషతత్త్వనిశ్చయము మొదలగు విషయములు చక్కగ విమర్శింపబడినవి. వెల ... 0 6

12. అగస్త్యవైద్యము - దక్షిణదేశపు వైద్యసంప్రదాయములను బోధించు తెనుగు వచనము. వెల 0 4

13. ఆయుర్వేదాంగశల్యతంత్రము - ఆయుర్వేదమున శస్త్రచికిత్స నెట్లు కనుగొనినదియు దానినభ్యసించు మార్గములను బోధించు తెనుగువచనము. వెల ... 0 4

14. వస్తికర్మము - "పిచికారి" యొక్క స్వరూపమును దానినుపయోగించు విధమును అందుపయోగింపబడు చికిత్సామార్గములను వ్రాయబడియుండు తెనుగు వచనము. వెల 0 4

15. ఆయుర్వేదచరిత్రము - ఆయుర్వేదము నందలి విషయములు మొదలగువానిని విపులముగ చర్చించు తెనుగు వచనగ్రంథము. వెల 0 4

16. ప్రదర్శకాభిభాషణము వెల 0 2

17. ఆంధ్రదేశము - వైద్యసహాయము. వెల 0 1

మ్యానేజర్,

టెలిగ్రాఫ్ అడ్రసు, "పండిట్" మదరాస్. } ఆయుర్వేదాశ్రమ గ్రన్థమాలా కార్యాలయము నెం. 55, ఆచారప్పన్ వీధి, జి. టి. మదరా